

Ondanks zijn verdriet koos Bertie voor het leven

Voor de deur van steeds meer huizen verschijnen 'Stolpersteine', struikelsteentjes met een opvallend messing tekstplaatje. Ze herdenken de nazislachtoffers die daar hebben gewoond. Onlangs zijn er 28 bij gekomen, waarvan twee in Kijkduin.

Door Danny Verbaan

Samen trekken ze in 1942 aan de Wijkse laan 1 in Kijkduin het tuinhokje achter zich dicht, in z'n eentje keert Albert Hirsch na de bevrijding in 1945 weer terug. De Joodse ondernemer heeft de verschrikkingen van acht werkkampen overleefd en kan zich niet voorstellen dat hij zijn echtgenote Henny Hirsch-van der Rijn ooit nog zal zien. Dat komt mede door een eerdere gebeurtenis waaraan hij al meteen een bijzondere betekenis verbond. "Mijn vader had een haarlok van Henny bij zich," zegt zoon Dick. "Die is hij ergens kwijtgeraakt. Toen wist hij dat zij er niet meer was."

Dick vertelt het een halfuur nadat voor de deur van het huis in het monumentale villawijkje tussen de Machiel Vrijenhoeklaan en de duinen twee 'Stolpersteine' zijn gelegd. Ze herdenken het echtpaar Hirsch en verwijzen naar wat de twee hebben meegemaakt. Want het voor gevoel van Albert klopte: Henny blijkt in juni 1943 op 26-jarige leeftijd in Auschwitz te zijn vermoord. "We raakten er steeds meer van overtuigd dat er iets van een blijvende herinnering moest komen," zegt Theo van Os, een oud-bewoner van Kijkduin.

Die gedachte ontstond door een toevalligheid. Van Os schrijft en publiceert volop verhalen over zijn vroegere wijk en raakte in 2021 aan de praat met de nu 87-jarige Hanny de Jong-Claus. Tijdens de bezettingsperiode had ze voor Henny boodschappen gedaan, vertelde ze terloops. Het portemonneetje dat het meisje meekreeg, mocht ze houden – wat was ze er blij mee.

Hoteldebotel

Voor Van Os vormde de anekdote reden om zich in de hem onbekende Joodse familiegeschiedenis te verdiepen, met de twee herdenkingssteentjes als tastbaar resultaat. "Mijn vader was hoteldebotel van Henny," zegt dochter Miriam Nir-Hirsch.

De in 2004 op 91-jarige leeftijd overleden Albert Philipp Hirsch – zijn familie en vrienden kenden hem als Bertie – leerde Henny op een bridgeavond in de jaren dertig kennen. Nadat het stel in mei 1941 is getrouwd, besluit het voor de nazi's te vluchten. Ook Henny's moeder gaat mee. De bestemming is het vrije Zwitserland, maar net over de Franse grens worden ze gepakt. Een, aldus Bertie in een interview in 1996, gendarme die 'een snor had', drukt hij nog snel zijn tas met juwelen, effecten en wat geld in handen – dat is beter dan dat de SS de kostbaarheden verwerft. Wat volgt, is het transport naar wat Auschwitz zal blijken te zijn.

Maar bij het Poolse plaatsje Cosel stormen Duitse militairen de trein in. "Alle mannen tot een bepaalde leeftijd werden uit de trein gesla-

Dick en Miriam Hirsch (rechts) kijken toe hoe de 'Stolpersteine' voor Albert Hirsch en Henny Hirsch-van der Rijn worden gelegd. | Foto: DHC

gen," vertelde Hirsch. "Wij moesten op de grond gaan zitten, met onze handen in de nek. En toen reed de trein weg, met mijn vrouw en alle anderen."

Wonder

Als door een wonder weet Bertie de werkkampen waarin hij belandt te overleven. Met een vriend slaagt hij

schikbaar is, strijkt hij tijdelijk neer in het Statenkwartier. Als door een volgend wonder lukt het daarna ook om de besnorde gendarme op te sporen. Deze Lucien Davies blijkt de tas van Bertie zelfs nog nooit te hebben geopend. Voordat hij hem afstaat, vraagt de agent ter controle nog wel wat er zoal inzit. De Hagenaar somt het moeiteloos op. "De verlovingsring van Henny zat ook in die tas," zegt Miriam. "Ik heb 'm later gekregen en draag 'm veel."

Ook het zilver dat bij de burens in Kijkduin in bewaring is gegeven, komt terug. Er is daarentegen ook een jurist die zich over de meubels en de schilderijen ontfermt. Deze man is later burgemeester van drie gemeenten geworden, aldus dochter Miriam.

"Toen pappa zijn spullen wilde ophalen, is hij niet eens binnengelaten. Met de woorden 'en waar moeten wij dan op zitten?' en 'wat hangen wij dan aan de muren?' poeierde die man hem af. Mijn vader draaide zich om en is weggegaan."

Pistool

Dit soort ervaringen en het hartverscheurende verdriet brengen Bertie in geestelijke zin aan het wankelen. "Hij is naar de dokter gegaan," aldus Dick Hirsch. "Die zei: 'Ik zal een pistool kopen, dan heb je de keus: of je

Albert 'Bertie' Hirsch in juni 1945, kort na zijn aankomst in Engeland.

| Foto: Privéarchief

Henny Hirsch-van der Rijn werd in juni 1943 vermoord in Auschwitz, ook haar ouders zijn in dit vernietigingskamp om het leven gebracht. | Foto: Privéarchief

zet er een punt achter, of je besluit om dóór te gaan en te leven.' Toen heeft hij gekozen voor het leven."

Dat dit lukt, is te danken aan Nettie Brosch, een nicht van Henny, met wie hij trouwt en drie kinderen krijgt. Behalve Miriam en Dick is dat de onlangs overleden Philip. 'Ik ben vanuit de hel in de hemel gekomen,' schrijft Bertie een keer aan Nettie.

Tot begin jaren zestig leidt hij de in Den Haag gevestigde groothandel in sanitair en keukens van de eveneens in Auschwitz vermoorde vader van Henny. Dan valt het besluit om dit bedrijf van de hand te doen. "Het

geld beheerst mij, in plaats van dat ik het beheers," geeft Hirsch als reden.

Als alternatief begint het echtpaar een nog altijd bestaande camping in, aldus Miriam, 'the middle of nowhere in de Dordogne' in Frankrijk. "Mijn vader is daar ongelooflijk gelukkig geworden," zegt ze. "Ik denk dat hij daar de vrijheid opnieuw heeft gevonden."

De verhalen van Theo van Os zijn te vinden op www.geschiedenisniskijkduin.nl, op www.joodserfgoeddenhaag.nl staat een recent artikel over de 'Stolpersteine' in Den Haag, Kijkduin en Scheveningen.

ADVERTENTIE

VRIJMETSELARIJ WAT IS DAT EIGENLIJK?

GROOT-NEDERLAND NODIGT U UIT!

Welkom bij een grote en bloeiende Haagse Loge

Middag voor belangstellenden op
zondag 21 mei 16:00 uur

Kom langs en laat u informeren over de vrijmetselarij en over de loge Groot-Nederland

2e Sweelinckstraat 131, Den Haag

Voor deze middag dient u zich van tevoren aan te melden via
voorlichter@groot-nederland.org

Meer informatie op
www.groot-nederland.org

